

ANDRIAUS DABULEVIČIAUS „AUTOBIOGRAFIJA“

J. MISEVIČIUS

Tyrinėjant lietuvių proletarinių rašytojų kūrybą, jų nueitą visuomeninės veiklos ir gyvenimo kelią, neretai tenka susidurti su platesnių biografinių ir kitų duomenų stoka. Todėl šiandien yra reikšmingas kiekvienas surastas dokumentas, kuris suteikia naujesnių faktų apie to ar kito proletarinio mūsų rašytojo gyvenimą, plačiau nušviečia kūrybinį jo darbą. Šiuo požiūriu vertinga vieno iš žymesnių lietuvių proletarinių poetų — Andriaus Dabulevičiaus (1896—1940) „Autobiografija“, kuri buvo aptikta Lietuvos TSR Mokslo akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne ir, instituto direkcijai sutikęs, žemiau skelbiama.

A. Dabulevičius „Autobiografiją“ parašė, paragintas Maskvos proletarinių rašytojų asociacijos J. Janonio v. Lietuvių sekcijos sekretoriaus J. Stašelio laiško. J. Stašelis pranešė, kad Maskvos proletarinių rašytojų asociacija ketina išleisti jubiliejinį enciklopedinio pobūdžio leidinį, kuriame numatoma išspausdinti labiau pasireiškusių rašytojų biografijas bei žinias apie jų kūrybą.

„Autobiografija“ papildė esamus gana negausius duomenis apie A. Dabulevičių, vieną iš ryškesnių kūrybinių individualių 1917—1940 m. laikotarpio proletarinėje lietuvių literatūroje. „Autobiografijoje“ matyti sunki iš varguomenės kilusio poeto vaikystė ir jaunystė, revoliucinis klasinis jo sąmonėjimas, atvedęs jį į komunistų partiją, jo visuomeninis aktyvumas. Atvirai ir nuoširdžiai A. Dabulevičius pasisako apie savo literatūrinio darbo pradžią, apie sunkumus, kuriuos jis, anksčiau būdamas mažamoksliu, turėjo įveikti. Toks reikšmingas būdingas didžiajai daugumai lietuvių proletarinių rašytojų. Nors ši poeto autobiografija nėra išsamai ir apima jo gyvenimą tik iki 1927 metų, — ji padės geriau išsiaiškinti jo kūrybos vystymąsi, kai kurių motyvų atsiradimą joje, įtaką jai klausimą ir kt.

Cia pateikiamas „Autobiografijos“ vertimas (jos originalas yra parašytas rusų kalba) ir prie jos pridėtas laiškučiai Maskvos proletarinių rašytojų asociacijos J. Janonio v. Lietuvių sekcijos sekretoriui J. Stašeliui.

Drauguži! ¹

Su autobiografija pasivėlavau — buvau kaime. Nežinau, ar tikusi. Mat, parašiau nuo savo vardo. Gal reikėjo bevardžiai, kaip tai būna enciklopedijose. Jei reikės — redaguokite patys.

Lietuvių čia veik nėra. Tačiau du egzemplioriu „R. Art.“ ² išrašiau 2 lietuviams. Rašyti į jį labai laiko nėra, ir kadangi čia kolonijų ³ nėra, — tai ir medžiagos trūksta.

¹ Šis laiškučiai greičiausiai bus rašytas iš Baltarusijos TSR, Oršos miesto, kur A. Dabulevičius tuomet dirbo partijos apskrities komiteto lietuvių sektoriaus sekretoriumi.

² „Raudonasis artojas“ — Baltarusijos Komunistų partijos CK organas; laikraštis buvo skirtas Tarybų Sąjungoje gyvenantiems lietuviams valstiečiams; ėjo nuo 1927 m. gegužės ligi 1937 m. liepos mėn. Minske. Prieš tai buvo du kartus išleistas neperiodiškas, kaip vienkartinis Baltarusijos Švietimo liaudies komisariato leidinys. Laikraštis iš pradžių išeidavo kas antra savaitė, o vėliau — vieną kartą ir dukart per savaitę. Jis turėjo literatūrinius puslapius — „Dailiosios literatūros lapelį“, į kurį buvo dedami grožinės literatūros kūrinių ir literatūrinės kritikos straipsniai. Laikraštį redagavo F. Vaišnoras, A. Niedvaras-Bučukas, J. Stankus ir kt. Jame bendradarbiavo ir savo kūrybą spausdino Tarybų Sąjungoje gyvenę ir veikę proletariniai lietuvių rašytojai.

³ Čia turimos galvoje lietuvių valstiečių kolonijos Tarybų Sąjungoje (Baltarusijoje, Ukrainoje, Sibire, Saratovo srityje), kurias XIX a. įkūrė lietuviai valstiečiai, nusipirkę iš tenyksių dvarininkų žemės, ar carinės valdžios tremtiniai lietuviai. Tarybinės

Apie vienijimąsi su „Kibirkšt.“⁴, tai veik nieko negaliu pasakyti,— veikite, kaip žinote, kaip geriau.

Vaciui⁵ laišką užu poros dienų parašysiu. Ten daugiau ką paliesiu. Dabar viso gero.

Dabul [evičius]

17/XII — 27 [m.]

AUTOBIOGRAFIJA

Dabulis A. (Dabulevičius Andrius, Andriaus s.⁶)

Aš gimiau Lietuvoje, Parovėjos dvare⁷, kumečių šeimoje. Nuo 10 metų pradėjau tarnauti kaime pas valstiečius ir dvaruose pas dvarininkus, dirbdamas kartu su motina ir tėvu už 20—25 k[apeikas] į dieną. Tėvas ilgiau kaip 3-jus metus negyveno vienoje vietoje, o jurginių dieną persikeldavo į kitus dvarus, mėgindamas rasti „geresnę vietą“.

Kai man sukako 16 m. amžiaus, įstojau į vilnų verpimo fabriką, kur dirbau iki 1915 m.

Kadangi motina ir tėvas priklausė vienuolių pranciškonų organizacijai (davatkos)⁸, tai ir aš buvau išauklėtas religine dvasia: kiekvieną sekmadienį ir per šventes eidavau į bažnyčią, o vakarais su tėvais giedodavau religines giesmes iš vyskupo Valančiaus storo tomo⁹. Jau tuomet bandžiau parašyti panašią eilių, bet motina sakė, kad tai yra nuodėmė.

santvarkos sąlygomis jose buvo dirbamas visuomeninis ir kultūrinis darbas lietuvių kalba. Tų kolonijų gyventojų valstiečių (vėliau kolūkiečių) tarpe buvo platinami Tarybų Sąjungoje ėję lietuviški periodiniai leidiniai ir kita lietuviška spauda. Vakarų tautinių mažumų komunistinio universiteto Lietuvių sektoriaus studentai jas šefavo ir jose atlikdavo propagandinį bei organizacinį darbą.

⁴ Kalbama apie Maskvos proletarinių rašytojų asociacijos J. Janonio v. Lietuvių sekcijos (anksčiau vadinosi Lietuvių proletarinių rašytojų ir poetų J. Janonio v. sąjungą) ir lietuvių proletarinių rašytojų „Kibirkštiečių“ grupės susivienijimo reikalą. „Kibirkštiečių“ grupė atsirado, kilus Lietuvių proletarinių rašytojų ir poetų J. Janonio v. sąjungoje nesutarimams dėl Lietuvos Komunistų partijos vadovavimo šios sąjungos veiklai ir kai kurių literatūrinių klausimų. Literatūrinė „Kibirkštiečių“ grupė būrėsi prie žurnalo „Kibirkštis“. Iš čia ir jos pavadinimas. 1925 m. „Kibirkštiečiai“ visiškai atsiskyrė nuo sąjungos, nesutikdami su kai kurių jos vadovaujančių narių veiksmais prieš LKP vadovybę. Tačiau sąjunga ir po to nebuvo vieninga. Viena dalis jos narių (B. Pranskus-Zalionis, J. Stašelis ir kt.) suprato partijos vadovavimo literatūrai reikšmingumą, pripažino Proletkulto įtakoję padarytas klaidas, siekė glaudžius kontaktų su partija ir norėjo atkurti lietuvių proletarinių rašytojų organizacinę vienybę. Antroji jos dalis (Z. Valaitis ir jo šalininkai) priešpastatė save LKP vadovybei, siekė sąjungą panaudoti savo tikslams ir vengė principingai išspresti nesutarimus. Toks susiskaldymas ir ginčai trukdė normalų lietuvių proletarinių rašytojų darbą. Maskvos proletarinių rašytojų asociacijos (MPRA) J. Janonio v. Lietuvių sekcijos ir „Kibirkštiečių“ grupės susivienijimas įvyko 1928 m. balandžio 1 d. bendrame visuotiniame jų susirinkime, kuriame, apsisvarsčius abiejų pusių praeityje padarytas klaidas, buvo nutarta sudaryti vieningą Tarybų Sąjungoje gyvenusių lietuvių proletarinių rašytojų organizaciją — MPRA J. Janonio v. Lietuvių sekciją. Buvo išrinktas jos laikinasis biuras (B. Pranskus-Zalionis, S. Raudonis, Eug. Tautkaitė, J. Stašelis, O. Smeigauskaitė).

„Kibirkštis“ — literatūros, meno, gamtos ir visuomenės mokslų iliustruotas žurnalas Lietuvos Komunistų partijos buvo leidžiamas nuo 1924 m. sausio iki 1926 m. rugšėjo mėn. Smolenske. Jį redagavo Z. Angarietis ir V. Mickevičius-Kapsukas. Apie žurnalą buvo numatyta suburti proletarinius lietuvių rašytojus, ypač gyvenusius buržuazinėje Lietuvoje.

⁵ Vaciu Zalioniui-B. Pranskui.

⁶ A. Dabulevičiaus biografoje, pateiktoje prie jo kūrybos rinktinės „Mano tėvynė“, Vilnius, 1960, apsiriktą, nurodant poeto tėvo vardą. Jurgis buvo jo senelis.

⁷ Parovėjos dvaras buvo dabartiniame Biržų rajone.

⁸ A. Dabulevičiaus tėvai, matyti, priklausė vadinamiesiems tretininkams — vienuolių pranciškonų organizacijai, kuri buvo skirta pasauliečiams.

⁹ Minima M. Valančiaus knyga galėjo būti vienas iš jo sudaryto giesmyno („kantiečių“) leidimų.

Fabrike aš išsivadavau nuo dvasinės priespaudos — religijos, ir [manyje] ėmė formuotis darbo žmogaus klasinė sąmonė. Pirmojo streiko metu ir teisme¹⁰ aš laikiausi „kaip tikras pirmievis“.

Nuo 1915 m. iki 1918 m. tarnavau senojoje armijoje šiaurės fronte eiliniu, o paskui puskarininkiu.

Po Vasario revoliucijos ėmiau dalyvauti visuomeniniame darbe kareivių lietuvių tarpe. Iš pradžių pritariau eserams, o prieš prasidedant Sp[alio] Rev[oliucijai] — bolševikams.

1918 m. išvykau į Lietuvą; ten įstojau į Komunistų partiją, kurios kuopelė buvo suorganizuota buvusių Rusijos armijos kareivių.

Tarybų valdžios metais Lietuvoje dirbau valsčiaus revoliuciniame komitete ir valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininku. Po baltųjų antpuolio patekau į kalėjimą, bet netrukus buvau Raudonosios Armijos išlaisvintas.

1919 m. laisvanoriškai įstojau į Raudonąją Armiją¹¹, baigiau vadų kursą ir ėjau vadovaujantis pareigas Lenkijos fronte ir [kovose] prieš banditus¹² iki 1922 m., po to įstojau į V[akarų] T[autinių] M[ažumų] K[omunistinį] U[niversitetą].

Nuo šio laiko prasideda pirmasis literatūrinis darbas iš pradžių literatūriniame ratelyje, o paskui Lietuvių proletarinių rašytojų sąjungoje. Pradžioje darbas labai sunkiai sekėsi. Buvo žodžiai ir pieštukas, bet nebuvo duonos (po nederlingų metų) ir laiko; ne tikai per atostogas, bet ir mokslo metu eidavau su draugais iškrauti ir pakrauti vagonų medvilnę, manufaktūra ir kitokio darbo dirbti. Ilgai vakarais sėdėdavau klaseje ir mėgindavau išdėstyti popieriuje savo įspūdžius bei pergyvenimus. Bendrojo išsilavinimo neturėjimas (nebuvo baigęs kaimo mokyklos) trukdė pirmuosius žingsnius. Mintys, tartum apsvaigimo sujautrintos, norėjo išsiveržti, bet liežuvis nepajėgė joms padėti. Kai pirmąjį savo eilėraščių parodžiau literatūros dėstytojui drg. Sepečiui¹³, jis man patarė „daugiau skaityti Puškiną“; po to aš ilgai niekam nerodžiau savo kūrinių. Pradžioje būdavo parašysi ir po kokios savaitės pažiūrėsi, ką esi parašęs, — suplėšai, meti į krosnį ir vėl rašai, ir vėl plėšai.

Mano tėviškėje kalbama smarkiai iškraipyta lietuvių kalba¹⁴; tai (provincializmai) atsispindi ir mano kūriniuose. Siekdamas įvaldyti kalbos techniką, aš ėmiau verstį iš rusų į latvių kalbą į lietuvių kalbą.

Pirmuosius savo kūrinius pradėjau spausdinti studentų organe — žurnale „Kolektyvas“¹⁵, pasirašydamas juos inicialais A. D. Kai kurie

¹⁰ Dėl biografinių duomenų stokos tuo tarpu nepavyko sužinoti, kuriame fabrike jis dirbo ir apie kokį streiką bei teismą čia kalbama. Galimas dalykas, kad jis buvo įstojęs į Juodupės tekstilės fabriką.

¹¹ A. Dabulevičiaus raštų rinktinės „Mano tėvynė“, Vilnius, 1960, įvadiniam straipsnyje B. Pranskus mini, kad jis į Raudonąją Armiją įstojė 1918 metais, kai ji dar kūrėsi, ir, gindamas Tarybų respubliką, kovojo prieš vokiečių kariuomenę; buvo patekęs į nelaisvę ir išvežtas į Vokietiją, iš kur pabėgo ir 1918 metų vasarą sugrįžo į Lietuvą.

¹² Baltųjų gaujas.

¹³ Šepetys Jonas (1886 — ?) — proletarinis lietuvių rašytojas, pasirašydavo slapyvardžiu Rimgaudas Kilpa ir kt.; kaip publicistas aktyviai bendradarbiavo lietuvių komunistinėje spaudoje. Jis yra vienas iš pirmųjų V. Lenino raštų vertėjų į lietuvių kalbą. Čia mirimu laiku jis buvo Vakarų tautinių mažumų komunistinio universiteto dėstytojas.

¹⁴ Taip sakydamas, A. Dabulevičius turėjo galvoje savo gimtojo krašto rytų aukštaitių patarmes — pūntininkų ypatybes.

¹⁵ „Kolektyvas“ — Vakarų tautinių mažumų komunistinio universiteto Lietuvių sektoriaus studentų daugiatairazinis žurnalas, pradėjęs gyvuoti 1921 m. spalio mėn. kaip žodinis laikraštis lietuvių partinėje mokykloje Maskvoje. Nuo 8 numerio (1922 m. gegužės mėn.) pradėdamas spausdinti rašomąją mašinėlę, vėliau — steklografu ir spaustuviniu būdu. Ejo iki 1931 m. gegužės mėn. Nuo 1927 m. pradžios žurnalo atsakinguoju redaktoriumi buvo V. Mickevičius-Kapsukas. Žurnalo literatūros skyriuje bendradarbiavo

mokslo suolo dr[augai] vadino mane sulietuvinta pavarde — Dabulis; netrukus aš ir savo kūrinius ėmiau pasirašinėti šia pavarde.

Iš pradžių eilėraščiai buvo daugiausia simboliški ir agitaciniai. Po kurio laiko (nuo 1925 m.) ėmė vyrauti buitiniai eilėraščiai, prisiminimai iš praeities, iš Raudonosios Armijos gyvenimo,— jos teritorinėje dalyje tarnauju ir šiuo metu.

Stiprų poveikį mano literatūriniam darbui (jo pobūdžiui) daro Žalio-
nis ir dalinai Janonis, o iš rusų poetų — Kazinas¹⁶.

Stambių kūrinių neturiu. Buvau pradėjęs rašyti vieną didesnį dalyką, bet dėl to, kad jis paskui pasirodė esąs nebūdingas ir padrikas,— rašydamas 420 eilutę, nutraukiau jį, o tai, ką buvau sukūręs, jau „išformavau“. Ką turių geresnio, spausdinu Lietuvių sekcijos organe „Vilnis“¹⁷.

Šiuo metu vadovauju darbininkų korespondentų ir literatūros rate-
liams; tai suteikia man galimybę teoriškai sutvirtėti. Rašau nedaug, nes gyvenu miesčioniškoje aplinkoje — neturiu gerų siužetų,— tai viena. o antra — esu labai apverstas partiniu darbu

Būdamas atitrūkęs nuo lietuvių darbininkų ir valstiečių masių, apie Lietuvos proletariato kovą rašau mažai, o tai, ką sukuriu, neatspindi tikrosios kovos. Noriu pamėginti [rašyti] rusų spaudai — rusų kalba. Nors, tiesą sakant, ir iki šiol kai kas sieniniuose laikraščiuose jau yra.

Labai sunku daryti pažangą, neturint dr[augų], su kuriais būtų galima pasidalyti įspūdžiais, kurie turėtų įtakos kūrinių susikristalizavimui, klasiniam jų nuoseklumui ir meninei jų vertei. Sąlygos, kuriose dirbu, tam nepadeda.

A. Dabulis

Vilniaus Valstybinis V. Kapsuko v.
universitetas
Lietuvių literatūros katedra

Įteikta
1964 m. balandžio mėn.

«АВТОБИОГРАФИЯ» АНДРЮСА ДАБУЛЯВИЧЮСА

Ю. МИСЯВИЧЮС

Резюме

Публикуемая здесь «Автобиография» пролетарского литовского писателя А. Дабулявичюса содержит неизвестные до сих пор факты о его жизни и творчестве. Она проливает свет на формирование материалистического мировоззрения и революционного классового сознания писателя. В «Автобиографии» отражаются трудности начала творческого пути А. Дабулявичюса. Этот документ дает возможность лучше проследить литературные влияния на его творчество, появление некоторых мотивов в его лирике.

A. Regratis, B. Pranskus-Žalio-
nis: jame buvo gausiai spausdinama pradedančiųjų proletari-
ninių lietuvių rašytojų kūryba. „Kolektyvas“ patekdavo ir į Lietuvą.

¹⁶ Kazinas Vasilijus, Vasiljevičius (1898) — tarybinis rusų poetas, vienas iš proletarinių rašytojų grupės „Kuznica“ steigėjų; lietuvių proletariniai rašytojai, gyvenę Tarybų Sąjungoje, su šia grupe turėjo ryšius.

¹⁷ „Vilnis“, pažangus JAV lietuvių laikraštis, iš tikrųjų nebuvo MPRA J. Janonio v. Lietuvių sekcijos organas. Susirašinėjime su pažangiaisiais Amerikos lietuvių veikėjais buvo keliamas sumanymas, kad „Vilnis“ galėtų suburti visus proletarinius lietuvių rašytojus. Tačiau tai nebuvo įgyvendinta, nors laikraštis spausdindavo tiek Lietuvoje, tiek ir Tarybų Sąjungoje veikusių lietuvių proletarinių rašytojų kūrinius.